

Ameriška armada v vseh krajih sveta!

Podpredsednik Barkley je dejal, da bo morala Amerika okupirati več dežel pred končanjem mrzle vojne

New Orleans, La. — Alben Barkley, podpredsednik Združenih držav, je dejal, da mora Amerika vzdrževati oborožene sile v vseh krajih sveta in da bo morala morala okupirati več dežel pred končanjem sedanje mrzle vojne med zapadom in vzhodom.

On ni omenil dežel, ki bodo morala zasledene in ne države, ki bi narekovala ali izsilila okupacijo, naglasil pa je, "da moramo mi združiti to pošast, ki je prelezala svet in uničila svobodo." Barkley je govoril na banketu oboroženih sil v New Orleansu.

"Po zaključitvi druge svetovne vojne je Amerika upala, da bo formirana ustanova za preprečitev vojn v bodočnosti," je rekel Barkley. "Vedeli in slutili nismo, da bo ena izmed naših tovarišic v vojni, ki se je borila z nami, postala tako sebična in ukazujoča, da bo blokirala mir. Zdaj priznavamo to, ker je ta sila tako brutalna in se ne briga za usodo ljudstev. To pajsnuje, zakaj mora Amerika trošiti trikrat večje vsote denarja za svojo obrambo kot bi jih, ako bi svet užival mir. Izgledi za sklepitev mirovne pogodbe so neznanstvi."

Barkley je omenil Sovjetsko unijo pozneje v svojem govoru. Na svoje poslušalce in ljudstva je apeliral, naj ne izgube poguma. Kot zgled je omenil poljsko ljudstvo, ki se je stoletja borilo za svojo neodvisnost.

Lesni trust proti gradnji stanovanj

Preprečil je gradnjo vladnih hiš

Washington (FP) — Na zaslišanjih pred kongresnim preiskovalnim odsekom so bile podane izjave, ki dokazujejo, da je zveza lesnih magnatov lani potrošila milijon dolarjev v propagandi proti gradnji javnih stanovanjskih hiš.

To vsoto je potrošila za oglase v časopisih in po radiu z namenom, da prepreči sprejetje stanovanjskega zakona v kongresu. Ta igra ji je deloma uspela. H. Forthup in Joseph King, predstavnik zveze lesnih interesov, sta priznala, da je zveza lani vložila kolonske oglase proti gradnji cenjenih stanovanj v 1.400 časopisih.

Poleg tega je zveza vodila strupeno propagando proti stanovanjskemu predlogu tudi po radiju. Namen je bil, da prepreči vladne poskuse za odpravo pomanjkanja stanovanj z gradnjo stanovanjskih hiš in stanovanjskih združenj.

Zadovoljni kongresni odsek ima nalogo, da preišče obdolžitve, ki ki so jih vložile razne stranke in delavske unije proti lesnemu trustu, ki zavira odpravo občutnega pomanjkanja stanovanj zlasti v velikih industrijskih središčih.

Na zaslišanjih je prišlo na dan dejstvo, da so v kampanji proti gradnji javnih stanovanjskih hiš povezane tudi druge reakcionarne organizacije. Med temi sta v prvi vrsti zveza zemljišnih interesov in trgovska zbornica, ki sta soudeleženi v kampanji s tem, da sta že prispevali težke tisočake za poraz predloga.

Na zaslišanju so pričali tudi predstavniki raznih delavskih unij. Vsi so izjavili, da se je lesni trust povezal z ostalimi glavnimi profitarji za preprečenje gradnje vladnih stanovanjskih hiš.

"Poljski narod je sedaj pod vlado, katero mu je vsilila Sovjetska unija," je nadaljeval Barkley. "Izgubil je vse svoboščine—svobodo govora, tiska, vere in zborovanja. Komunizem je uničil te svoboščine."

Barkley je dalje rekel, "da bi bili vsi veseli, ako bi se davki znižali in uravnovesil proračun, toda mi ne smemo potisniti dežele v nevarnost s prihranitvijo nekaj dolarjev. Ameriko bi stalo mnogo več, ako bi se morala boriti v tretji svetovni vojni, kakor pa jo stane vzdrževanje oborožene sile 1,500,000 mož v mirnem času."

Domače vesti

Iz Clevelanda

Cleveland. — Po kratki boleznici je umrl v bolnišnici Anton Godina iz Collinwooda, star 63 let, doma iz Hrpelj, Primorsko. V Ameriki 37 let, član društva Waterloo Camp WOW, delničar SDD in Ameriško-jugoslovanske tiskovne družbe. Zadnjih pet let je bil v pokoj, prej pa je vodil trgovino s sadjem in zelenjavo. Zapuščica žena, sinova, sinova in vnukinja. — V Rock Creeku, O., je po dolgi boleznici umrla na farmi Dorothy Tomasir, rojena Miljenič, stara 61 let, rodom Hrvatice, v Ameriki 43 let, članica SNF in HBZ. Zapuščica pet odraslih otrok in 10 vnukov. — Fanny Makovec se je vrnila iz bolnišnice na svojo farmo v Harpersfieldu pri Genevi, O. — Po dolgi boleznici je v Wiloughbyju umrl George T. Krajinčič st., star 67 let, doma iz Pavla vasi pri Brežicah, v Ameriki 41 let, član SDZ in Carniole Tent TM, delničar SND na St. Clairju in Amer.-jugoslov. centra na Recher ave., kjer je bil pred nekaj leti oskrbnik in aktiven član v društvenem polju. Zapuščica žena, poročeno hčer, sina in vnukinja. — Frances Tegel iz Euclida se nahaja v Forest Hill Clinici, kjer se je podvrgla težki operaciji. — Pri družini Anthony in Mary Jane Vidmar so se oglašile rojenice in pustile prvorojenčca, pri družini Edward in Marion J. Turk pa prvorojenko.

Smrt v starem kraju

West Allis, Wis. — Agnes Medved je prejela žalostno vest, da je v vasi Podvolo pri Vel. Laščah umrla njena mati v starosti 86 let. Tam zapuščica sina in hčer in devet vnukov, tukaj dve hčeri, njo in Rozi Babik, sedem vnukov in šest pravnukov, v Argentini pa sina.

Išče sorodnike

Marija Kušar, rojena Koncilja, št. Pavel 9. Dobrunje pri Ljubljani, Slovenija, bi rada izvedela za svojega strica Venclja Konciljo in njegovo družino. Stric je bil doma iz Podgrada pri Ljubljani, toda se že več let ni oglašil. Dalje želi izvedeti tudi za otroke svoje tete Angele Hamberger, rojena Koncilja, ki je umrla v Milwaukeeju. Zglasijo se naj ji na gornji naslov.

Japonski dijaki proti nadvladi

Tokio (ALN) — Japonski dijaki tohokuške univerze so organizirali odbor proti tuji nadvladi. Dijaki zahtevajo, da mora vlada preklicati prepoved političnih aktivnosti med dijaki.

Bolivijske čete zatrlje revolto

Mnogo ubitih in ranjenih v bitkah

La Paz, Bolivija. — Vlada je naznanila, da so vojaške in policijske čete zatrlje revolto v La Pazu, glavnem mestu. Čez 400 rebelev je bilo aretiranih.

Uradno naznanilo pravi, da je bilo 13 oseb ubitih in 112 ranjenih v bitkah med rebeli in vojaškimi četami. Neuradna vest trdi, da je bilo najmanj sto oseb ubitih.

Naznanilo dostavlja, da je bil Sergio Almaraz aretiran kot vodja revolte. On je baje komunist. Dalje je bil aretirani neki umetnik, ki je nedavno došel v Bolivijo iz Pariza, kjer je baje imel zveze z ruskimi agenti.

Revolta je izbruhnila po okličenju Splošne stavke. Oklicala jo je Splošna delavska konfederacija, ko je bila njena zahteva za zvišanje plače odbita. Uradni komunikacijski pravi, da je bila revolta zatrta op spopadih med rebeli, vojniki in policijo. Elementi desničarskega krila narodnega gibanja so se pridružili rebelom.

Rebeli so zgradili barikade v več predelih mesta. Nekateri so zasedli poslopja državne univerze, iz katerih so jih pregnale vojaške čete. Stavka, v kateri je udeleženih čez 40,000 delavcev se nadaljuje.

Vlada je prejšnji teden naznanila konec stavke učiteljev, katere je trajala dva tedna. Vse šole so morale zapreti vrata. Stavka je bila končana, ko je bila plača učiteljem zvišana za 40 odstotkov.

Norveška dobila ameriška letala

Oslo, Norveška. — Norveška je dobila prva ameriška vojaška in transportna letala na podlagi programa vojaške pomoči. Letala so pristala na letališču v Oslu. Dospela so iz Wiesbaden, Nemčija.

Bitke na indoneškem otoku

Jakarta, Indonezija. — Bitke med indoneškimi četami in enotami holandske armade so izbruhle na otoku Makassaru.

Poročilo pravi, da je bilo več vojakov ubitih in ranjenih. Na otoku je sedaj misija Združenih narodov. Vest pravi, da življenja članov misije niso v nevarnosti.

LONDONSKI SPORAZUM VZNE-MIRJA KONGRES

Oborožena sila zapadne Evrope šibka v primeri z rusko

Washington, D. C. — Nekateri kongresniki in senatorji so odprto izjavili, da se ne strinjajo s sporazumom, ki je bil dosežen na konferenci zunanjih ministrov držav, ki so podpisali atlantski pakt. Sporazum določa združitev oboroženih sil teh držav, ustanovitev mednarodne armade, mornarice in letalske sile, kakor tudi ameriško kritje stroškov oboroževanja. Dosežen je bil na konferenci v Londonu.

Eno izmed vprašanj je suvereniteta Amerike. Druga so ogromni stroški oboroževanja in vprašanje, ali bo morala Amerika poslati vojaške čete v Evropo v slučaju izbruha konflikta. Nekateri kongresniki in senatorji dvomijo, da bi zapadna Evropa lahko mobilizirala zadostno oboroženo silo za preprečenje agresije.

Senator Connally, demokrat iz Texasa in načelnik odseka za zunanje zadeve, je dejal, da izgleda sporazum dosleden v luči razpeta dogodka, toda Amerika se ne sme odpovedati niti drobci svoje suverenitete. Slično mnenje so izrazili drugi senatorji.

Kongresnik McKee, demokrat in načelnik zunanjega odseka nižje zbornice, je dejal, da sporazum ne določa odhoda ameriških čet v Evropo v slučaju izbruha nove vojne. Amerika bo prispevala le bojne ladje in letala ter atomske bombe. Druge države v Evropi, med temi Velika Britanija in Francija, bodo prispevale vojaške divizije.

Deset zaveznic Amerike v Evropi — Velika Britanija, Francija, Norveška, Holandija, Portugalska, Italija, Islandija, Belgija, Luksemburška in Danska — imajo samo enajst divizij v Evropi. Divizija šteje 15,000 mož. Vojaški veščaki dvomijo, da bi te države postavile 30 divizij na bojišče.

Rusija in države v njeni sferi vpliva imajo 50 divizij v Evropi in vsaka šteje 20,000 mož. Najmanj 150 divizij je v Rusiji. Rusija lahko postavi 500 divizij na

Eksplozija v nemškem premogovniku

Zahtevala je življenja 67 rudarjev

Gelsenkirchen, Nemčija. — V eksploziji plina, ki se je pripetila v premogovniku v bližini tega mesta, je bilo 67 rudarjev ubitih in 37 ranjenih. Stanje nekaterih ranjenec je resno in morada bodo podlegli poškodbam.

Čez 300 rudarjev je delalo v premogovniku, ko se je pripetila eksplozija v globočini 3,000 čevljev. Reševalne grupe so še na delu in mnenje prevladuje, da so bila trupla vseh žrtev najdena in prinešena na površje.

Nemški in zavezniški uradniki vodijo preiskavo nesreče. Prva poročila, da je eksplozija zapela požar v premogovniku, so bila zanikana. Rudarji, ki so delali v višjih predelih premogovnika, so izjavili, da je zrak postal vroč, nakar je sledila silna eksplozija. Prostor, v katerem se je pripetila eksplozija, je bil pregledan eno uro prej in proglašen za varnega.

Matere, žene in otroci ubitih rudarjev so se zbrali pred premogovnikom po eksploziji. Trupla nekaterih žrtev so bila tako razmesarjena, da jih ni bilo mogoče spoznati.

Anton Storch, delavski minister v vladi zapadne Nemčije, je dejal, da so nove metode, priganjstvo in brezbriznost rudarjev delno odgovorne za nesrečo. Popravljalna dela so v teku in uradniki so izjavili, da bo obrat v premogovniku kmalu obnovljen.

Stavka vladnih uradnikov v Grčiji

Atene, Grčija. — Javno življenje je prišlo v zastoj zaradi splošne stavke vladnih uradnikov in uslužbencev. Sodišča, šole in poštne uradi so zaprli vrata. Stavka je bila oklicana, ko je bila zahteva za zvišanje plače zavrnjena. Z oklicevanjem so zaprti tudi mestni in občinski uslužbenci.

bojišče v treh mesecih. Hitler je pognal 220 najboljših divizij v vojno proti Rusom l. 1941 in te niso mogle zdrobiti rdeče armade. To je bilo v času, ko je bila skoro vsa Evropa pod kontrolo Hitlerjeve vojne mašine.

Governer dobil povabilo za udeležitev diskuzij

Število brezposelnih delavcev v Pennsylvaniji narašča. Farmerji prizadeti zaradi padca dohodkov

York, Pa. — (FP) — Governor James H. Duff je bil povabljen, naj se udeleži diskuzij o brezposelnosti in drugih problemih z delegacijo konference za delo, mir in civilne pravice, na katero je prišlo 500 delegatov iz vseh krajev države. Konferenca je poslala telegram governerju, ki se je glasil:

"Kot državljani smo uverjeni, da boste priznali kritično situacijo. V Pennsylvaniji je čez 600,000 delavcev brezposelnih, dohodki farmerjev padajo, dočim so na drugi strani civilne pravice zamorec in drugih manjšin dnevno teptane. Upamo, da se boste odzvali povabilu in udeležili diskuzij."

Število brezposelnih delavcev narašča v Pennsylvaniji. Najbolj prizadetih 750,000 zamorcev v državi; najmanj 20 odstotkov zamorcev je brez dela. Kot druga najbolj industrializirana država, Pennsylvanija izkazuje padec za 28 odstotkov v produkciji temeljnih industrij v zadnjih dveh letih. Promet veletrgovin

Potres zamajal perujsko mesto

Petdeset ljudi ubitih in 250 ranjenih

Cuzco, Peru. — Potres je zamajal to mesto, staro prestolnico Inkov, in porušil več predelov. Skoro vsa poslopja v mestu so poškodovana. Uradno poročilo pravi, da je bilo najmanj 50 ljudi ubitih in 250 ranjenih. Reševalni delavci iščejo nadaljnja trupla žrtev pod razvalinami poslopj.

Potres je bil najsilnejši v zgodovini 900 let starega mesta, dasi je trajal samo šest sekund. Prebivalci, ki so se izognili smrti, so prebili noč na prostem.

Mesto je brez elektrike, ker je potres razdelal električno centralo. Uradniki trdijo, da je potres porušil 20 do 30 odstotkov hiš in drugih stavb. Stolpa dveh katoliških cerkva sta se podrla. Druge cerkve in javna poslopja, med temi državni kolegij, so uničena.

Bolnišnice so natrpane z ranjenci. Zdravniki, bolničarke in vojaki so na delu. Zdravnike in bolničarke so pripeljala letala v prizadeto mesto.

Kitajski nacionalisti zapustili otoke

Bojazen pred invazijo Formoze

Taipei, Formosa. — Kitajski nacionalisti so zapustili nadaljnje otoke v bližini ustja reke Jangce. Med temi so otoki grup Saddle in Parker. Ti ležijo severno od otoka Chushana, s katerega so se nacionalisti umaknili prejšnji teden.

Umik nacionalistov bo razhrallal nacionalistično blokado Šanghaja, pristanišnega mesta pod komunistično kontrolo. Komunistične čete so zadnji petek zasedle otok Čingčow v Ladronski otoški grupi, južnozpadno od Hongkonga, britske kronске kolonije.

Poveljniki nacionalistične sile na Formozu, kjer je sedež Kajškove ubežne vlade, utrjujejo obrambne linije. Bojazen prevladuje, da bodo komunistične sile invadirale otok v bližnji bodočnosti.

se je znižal za sedem odstotkov v dobi med januarjem lanskega leta in januarjem tega leta.

Najvišja brezposelnostna podpora je \$25 na teden in plačuje se 24 tednov, najnižja pa osem dolarjev na teden. V januarju letos je 192,000 brezposelnih delavcev izžrpalo podporo. Eden izmed štirih delavcev v državi je dobil podporo iz brezposelnostnega sklada lanskega leta. Število brezposelnih delavcev je znašalo lani 652,000, 384,000 več nego l. 1948.

Naraščajoča brezposelnost potiska ljudi na miloščinsko listo. Podpora je bila odrečena 41 odstotkom prosilcev. Preden je bila znižana, je znašala osem dolarjev na teden za družino.

Farmerji so tudi na poti v križo zaradi padca dohodkov. Lani so se znižali za \$62,000,000. Ko-košerejci dobivajo 30 centov za ducat jajc, kar ne krije stroškov. Za bušelj breskev so lani dobili dolar. Velike konzervne tovarne pod dominacijo Campbell Soup Co. so potisnile cene paradiznikov navzdol in ne krijejo niti stroškov produkcije.

Alvin Christman, predsednik organizacije farmerjev, je bil načelnik velike delegacije na konferenci. Delegate so poslale unije Ameriške delavske federacije, Kongresa industrijskih organizacij, neodvisne unije, podružnice Zveze za podvig zamorskega ljudstva, cerkvene in druge grupe.

Delegati so sestavili program za legislativno akcijo in ga predložili governerju Duffu. Izvoljeni so bili delegati za mirovno konferenco strokovnih unij in za svetovno mirovno konferenco, ki se bo vršila v Italiji prihodnje jesen.

Enake plače za enako delo

Unija CIO obsodila zavlačenje

Washington (FP) — Joseph Beirne, predsednik unije telefonskih delavcev CIO, je ostro kritiziral zavlačenje v kongresu o predlogu, ki določa, da bi delavke prejemale enako plačo za enako delo kot delavci.

Svojo izjavo je podal na zaslišanju pred kongresnim pododsekom. Rekel je, da se je unija telefonskih delavcev že naveličala pričanj pred odsekom, kateri že dolga leta mrcvari zakonski osnutek o enaki plači za enako delo za delavce in delavke.

Zaslišavanja o tem načrtu so se začela že pred petimi leti. Namerna zavlačenja v kongresnem odseku so povzročila, da je ta zakonski osnutek običal v kongresnem odseku.

Beirne je poudaril, da je demokratska stranka imela leta 1948 v svoji platformi slični načrt in je v volivni kampanji naglašala, da ga bo sprejela, ako bo v kongresu dobila večino poslancev. To večino je dobila in jo še ima, kljub temu pa se zavlačenje nadaljuje.

"Demokratska stranka ni izpolnila svojih obljub v tem primeru," je rekel Beirne. "Demokratska stranka, ki ima v sedanjem 81. kongresu večino, ni pokazala nobene volje, da se bi držala svojih obljub. Sprejela ni tega predloga, niti ni preključila Taft-Hartleyevega suženjskega zakona."

Beirne je dalje rekel, da predstavljajo delavke 70% članstva v uniji telefonskih delavcev CIO.

Odlok zveznega vrhovnega sodišča o veljavnosti provizije Taft-Hartleyevega suženjskega zakona glede položitve prispege o nekomunistični pripadnosti je zadel udarec sporedu ustavnih pravic.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LISTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNJE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narečnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$9.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 za četril leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inosestivte \$11.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.
Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarečenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošiljnice.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

7657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Jugoslovansko delavstvo izven SDF

Ko smo lani komentirali o razcepitvi Svetovne delavske federacije (SDF), iz katere so odstopile vse več ali manj socialistične in desničarske unije zapadnih držav in potem ustanovile novo "demokratsko" svetovno federacijo, smo dejali, da bo bližnja bodočnost pokazala, dali bo Moskva dobila kontrolo nad SDF. Poznejši dogodki so pokazali, da se je to zgodilo. In sicer se je to pokazalo predvsem v zadevi Jugoslovanske delavske federacije, odnosno Zveze sindikatov Jugoslavije, kakor jo tam imenujejo. Najnovejša vesti iz Belgrada pravijo, da je glavni odbor Zveze sindikatov pretrgal vse vezi s Svetovno delavsko federacijo.

Do tega koraka so bili voditelji jugoslovanskega organiziranega delavstva faktično prisiljeni. In sicer jih je prisililo vodstvo SDF, ki sledi 100% liniji Kominforme. Silovita kominformistična propaganda, ki že blizu dve leti bruha ogenj in žveplo na Titovo Jugoslavijo, se je zadnje mesece lotila tudi jugoslovanskih sindikatov ali unij. Pričela jih je obmetavati s fašističnim blatom. Ta propaganda trdi, da so jugoslovanske unije "fašistične", pod vodstvom "100% fašistov". Dokler ni prišlo do spora med Moskvo in Belgradom, so bile "Titove" unije "košer" — stoprocentno delavske in revolucionarne in demokratske, povsem predane gradnji socializma in nove civilizacije. Potem pa so postale tako rekoč čez noč — "fašistične"...

Taka je pasja logika kominformistov, ki morajo "misliti" tako kakor jim ukazuje ruski politbiro, kateri kljub vsem batinam in zablodam insistira kot nezmotljiv papaž vseh pravovernih komunistov, odnosno stalinistov. Ni čudno, če se "titovizem" razširja po vseh komunističnih strankah. Do tega je neizbežno moralo priti. In čim bolj se ta "bolezni" razpase med komunisti, toliko bolj je za svetovno delavstvo, za "ljudske demokracije" in tudi za Rusijo samo. Za neko dobo je mogoče potisniti kolo časa nazaj in insistirati na slepo srednjeveško miselno pokorščino, toda v takem morečem miljeju se prej ali slej dvignejo uporni duhovi, ki zahtevajo pravico do lastnega mišljenja. In to je tudi Titov "greh" — dvigovanje revolte proti totalitarski miselnosti Moskve. Toda vrnimo se k predmetu.

Da je glavni odbor Zveze sindikatov Jugoslavije pretrgal stike s Svetovno delavsko federacijo, so sledile razlogi:

1) Zaeno z otvoritvijo propagande proti jugoslovanskim unijam s strani kominformističnih držav, je tajništvo SDF odvzelo mandat Djuru Salaju, predsedniku Jugoslovanske delavske federacije in članu glavnega odbora SDF. Če se ne motimo, je bil Salaj predstavnik jugoslovanskega delavstva v glavnem odboru SDF ves čas od njene ustanovitve. V jugoslovanskem unijskem gibanju zavzema enak položaj kakor na primer Green ali Murray v tej deželi.

Vodstvo Jugoslovanske delavske federacije je odločno protestiralo proti izključenju Salaja iz glavnega odbora SDF. Njih argument je bil, da je tajništvo SDF samopašno potepalo sklepe in pravila federacije in so trdili, da člana glavnega odbora ali eksekutive lahko izključi le konvencija. V tem smislu je glavni odbor JDF poslal oster protest tudi vsem pridruženim unijam SDF in zahteval preključitev koraka. Dosegel ni ničesar. Tajništvo SDF je Salaju vzelo mandat seveda na zahtevo Moskve.

2) Ko se je pred par meseci v Sofiji vršila konvencija unij živežnih delavcev za organiziranje "departmenta" teh unij pod okriljem SDF — po razkolu se je tudi SDF reorganizirala po "departmentih" ali industrijah — zastopniki jugoslovanskih živežnih delavcev niso dobili dostopa na to zborovanje. Prvič sploh niso bili povabljeni, čeprav bi morali biti po ustavi in pravih SDF, drugi pa jim je bolgarska vlada odrekala vizo. Da bo rana še večja, so kominformisti na tej konvenciji zilili celo golido gnojnice na jugoslovanske "fašistične" unije.

3) Slično se je zgodilo tudi v primeru zborovanja predstavnikov organiziranih poljedelskih delavcev, ki so se sestali v Varšavi v isti namen — da organizirajo department poljedelskih delavcev SDF. Tudi poljska vlada ni hotela dati viz jugoslovanski delegaciji.

4) Da bo to črnolistanje še bolj držalo, Zveza sindikatov Jugoslavije tudi ni bila povabljena na sejo glavnega odbora SDF, ki se je vršila zadnji teden v Budapešti. Ignorirana je bila njena zahteva, da zasliši predstavnike jugoslovanskih sindikatov glede Solajevih zadev in omenjenih diskriminacij ter napadov. Takšna je ta kominformistična "demokracija".

Tako ni glavnemu odboru Jugoslovanske delavske federacije preostalo drugega, kakor da je vzelo to situacijo "na znanje" in formalno pretrgal že pretrgane vezi s Svetovno delavsko federacijo. Obenem je sklenil, da ne bo iskal vstopa v zapadno delavsko federacijo, marveč propagiral idejo združitve organiziranega delavstva širom sveta.

S to svojo propagando seveda ne bo nikamor prišel, vsaj v do gledni bodočnosti ne, vsaj dokler bo trajala mrzla vojna in dokler ne pride do zblizanja med Vzhodom in Zapadom ter do tolerantnih odnosov. Tega pa danes ni na vidiku. V najboljšem primeru bo vzelo dokaj let predno bo ustvarjena taka možnost. In to le pod pogojem, če Amerika in Rusija zaobrtneta svojo zunanjo politiko v smer sprave in splošne razorožitve.

Dokler ne pride do tega, bo ostalo razcepljeno tudi svetovno organizirano delavstvo. Ta razcepitev le potrjuje zdaj že zgodovinsko dejstvo, da tudi organizirano delavstvo v kritičnih trenutkih slepo sledi vladam svojih držav. V mednarodni areni se je to prvič zgodilo v prvi svetovni vojni, v kateri sta se zrušili obe internacionali, politična (socialistična) in strokovna. Zadnja vojna proti skupnemu sovražniku je ustvarila podlogo za zblizanje ruskega in zapadnega organiziranega delavstva v skupni strokovni internacionali. Mrzla vojna je to fronto razbila in delavstvo na obeh straneh pognala v sovražna si tabora. In dokler bo trajala

Konvenčne priredbe ob času Sansove konvencije

Cleveland, O.—Tukajšnji skupni odbor Sansovih podružnic št. 39 in 48 je intenzivno na delu s pripravami za čim uspešnejšo konvencijo SANSa, katera se bo pričela prihodnje soboto.

Kot vedno do sedaj, tako bo naš slovenski Cleveland tudi to pot pokazal za veliko udeležbo, da mu je za napredek med nami in da nam je organizacija SANS še vedno potrebna. Za to priliko je odbor pripravil tudi nekoliko konvenčne programe. V soboto zvečer se bo vršila prosta zabava in ples v spodnji dvorani SDD. Za ples bodo igrali mladi Tomšič-Pavlinovi godbeniki. Pridite na to zabavo v velikem številu, na kateri boste imeli priliko srečati delegate iz zunanjih nasebin, kakor tudi odlične goste iz stare domovine.

V nedeljo popoldne pa bo podan pester variirani program, začetek točno ob 4. uri popoldne v SDD na Waterloo rd. Najprej bodo nastopili skupno zbori Zarja, Jadran in Slovan in zapeli ameriški in slovanski himni. Potem bodo nastopali posamezni zbori. Zarja bo zapela tudi nekaj partizanskih pesmi, katere so peli naši rojaki tako radi ob času, ko so korakali po gozdovih in se borili za svobodo in končno tudi zmagali.

Na programu bo tudi nekaj govornikov, kot glavni govornik pa nastopi Fred A. Vider, predsednik SANSa. Med nami bomo imeli tudi goste iz stare domovine, med njimi bo tudi književnik Tone Seliskar, kateri je ameriškim Slovcem po svojih literarnih delih dobro poznani. Dalje bosta med nami Drago Šega in "dr. Franja". Slednja dva nam nista toliko poznana, zato se bomo pa seznanili z njima.

V drugem delu programa bodo predvajane filmske slike, katere je posnel Mirko Kuhel ob času potovanja po Jugoslaviji. Slike so bile posnete v različnih krajih Jugoslavije.

Po programu bo servirana večerja v spodnji dvorani, po večerji pa se bo razvila prosta zabava in ples, za katerega bodo igrali Krištofovi bratje. K nam bodo prišli delegati iz različnih nasebin in tako boste imeli priliko ponovno sestati se z njimi. Prepričani smo, da se bodo odzvali na naš apel vsi pravi slovenski naprednjaki.

Z vašo udeležbo boste tudi gmotno doprinesli za organizacijo, katerega je izvršila že toliko človeškega dela za staro domovino. Potrebno je, da ta organizacija še vnaprej vrši svojo delo. SANS nam je potreben tudi zato, da nas skupaj poveže in deluje za napredek in kulturo med ameriški Slovenci.

Sezona za priredbe je sicer že malo pozna, v zvezi s tem pa po hititno v nedeljo popoldne, 28. maja, vsi v Slovenski delavski dom in napolnimo dvorano do zadnjega kotička.

Mimogrede naj omenim, da je za nas na ta dan to edina priredba. Ne vem zakaj je G. M. šla tako daleč, da na isti dan priraja ponovitev operete, katero je vprizorila zadnji mesec. Ali ne bi mogla to storiti na nedeljo poprej ali pozneje?

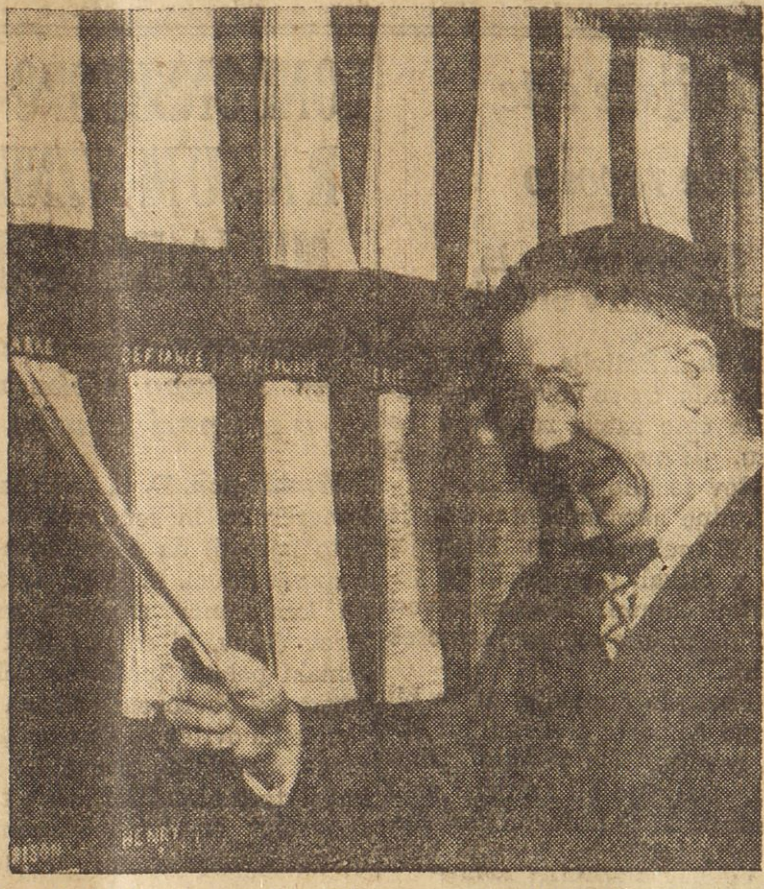
Za pripravljalni odbor:
J. F. Durn

Važno za delegate konvencije SANSa

CLEVELAND.—Lokalni odbor v Clevelandu, ki vodi vse priprave za četrto Sansovo konvencijo, ki se bo vršila 27. in 28. maja v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd., prositi vse delegate in delegatnje, ki žele, da se jim preskrbi stanovanja za časa konvencije, naj se takoj pisno obrnejo na tajnika tega odbora Johna Pollocka, 161 E.

ta vojna, bo ta tragedija nepopravljiva. To tragedijo najbolj občuti jugoslovansko delavstvo, ki se skoraj edino zaveda zgrešene politike Vzhoda in Zapada.

Glasovi iz naših nasebin

Joseph T. Ferguson, kandidat za senatorja v državi Ohio na listi demokratske stranke. Njegov glavni nasprotnik je republikanski nazadnjak senator Robert Taft.

225 st. Euclid 23, Ohio. Telefon REDwood 1-1799 ali pa na predsednika Andyja Bozicha, 1222 E. 172 st. Cleveland 19, O. Telefon IVanhow 1-7074.

JOHN POLLOCK

V priznanje vrli Slovenci Frances Rupert

Cleveland, O.—Redki so slučaji med nami, da se izkaže priznanje osebam, ki se ali so se udeleževale v kulturnem ali društvenem gibanju. Navadno se naštevamo njihove vrline potem, ko sami več ne vidijo in ne slišijo. Toda včasih se pa vendar kdo spomni, da je lepa čednost biti hvaležen in gre na delo, da se vzbudi pozornost na zasluge naših pionirjev. To so storile glavne odbornice Slovenske ženske zveze, ki živijo v Clevelandu, in se zavzele za javen izkaz priznanja svoji bivši kolegini in delavni narodnakinji mrs. Frances Rupert, ki se nahaja že par let v onemoglem stanju zaradi takozvane sladkorne bolezni, ki je zahtevala izgubo obeh nog, da si je rešila življenje.

Frances Rupert in njen soprog Frank Rupert, ki je član društva Lunder Adamič SNPJ, imata svoj dom na 18303 Shawnee avenue, Cleveland, Ohio. Oba sta bila rojena pri Devici Marije v Polju pri Ljubljani. V Ameriki se nahajata od leta 1913 in ves čas v Clevelandu. Živečih je pet otrok, trije sinovi in dve hčeri, vsi poročeni. Dekliško ime mrs. Rupert je bilo Resman.

Vsa Rupertova družina je včlanjena pri podpornih in kulturnih organizacijah in mladi se odlikujejo v športnih krogih, zakonca Rupert sta pa dolgo vrsto let bila v uradih pri družtvih in kulturnih zavodih in vse njihovo prizadevanje je bilo narejeno iz dobre volje brez vsake odškodnine za trud ali čas. Mr. Rupert je še naprej aktiven pri družtvih, toda njegova soproga je morala vse javno življenje odložiti zaradi onemoglosti, vendar pa jo njena dobra volja krepi, da potrpežljivo prenaša svojo usodo. Da pogreša obširno družbo, do katere je imela dostop, to se seveda razume. Zato smo uverjeni, da ji bo vsak izkaz priznanja povzdignil up in bo vsaj še tisti čas, ki ji je nakazan, uživala v lepih spominih.

Izbrana je bila nedelja, 28. maja, za krasno predstavo v počast Rupertovih. Vršila se bo v novem domu na Recher avenue, pri katerem je imela pred leti ravno mrs. Rupert veliko zaslug za svoje vro delo in neudljivo zanimanje. Njev v počast so bile objavljene v Cleveland izborne pevke od podružnice št. 2, Chicago, Illinois. Pri programu bo tudi sodeloval sloviti moški pevski zbor "Slovan", pri katerem je mr. Rupert kot tenorist že vsa leta aktiven član.

Pričetek programa bo ob 3:30 popoldne. Po programu bo kratek odmor, med katerim časom bodo na razpolago najboljša okrepčila, zvečer se bo pa razvila plesna veselica. Igral bo Mickey Ryan-orkester.

Vstopnina k predstavi in plesni veselici je samo 75 centov, rezervirani sedeži so \$1.

Vljudno ste vabljeni od blizu in daleč k lepi predstavi in koncertu. Vaša prisotnost bo v veliko zadoščenje tistim, ki so se zavzeli za to pomenljivo prireditev, nadvse pa osebni, ki nima drugega več na tem svetu pričakovati kot izkaz ljubezni in priznanja za svoja nekdanja dela in zasluge.

Torej na svidenje v nedeljo, 28. maja, v American Jugoslav Centru, 20713 Recher avenue, Euclid, Ohio.

Za odbor:
Ella Starin

Vsakega nekaj

Milwaukee, Wis.—Letos je res čudno vreme! Spomlad je pozna že za mesec dni. Če bo šlo tako naprej, bomo lahko spomlad zbrislali s kolarjara. Zadnjič je divjala burja in deževje, vihar pa je pihal s hitrostjo 90 milj na uro. Napravil je škode za več milijonov dolarjev. Iz poročil je razvidno, da je tornado prizadel več kot polovico Zelenih držav, kakor tudi kanadske province. Posebno veliko škodo so napravile poplave.

Kdor zasleduje današnje politične razmere v tej deželi, lahko uvidi, da se čedalje hitreje potapljamo v ameriške vrste fašizma. Mrzla vojna je zasenčila vse drugo. Le za to se dela in pripravljiva. Težke milijarde trošimo za tuje države, da jih privremo nase, a za domačo deželo pa stiskamo in štedimo povsod. Pravijo, da bodo celo razdeljevanje pošte žnili na enkrat na dan. Industrijski delavci pa iščejo zadoščenja v stavkah. Letos stakajo tudi železničarji.

Na drugi strani pa vidimo konfuzne delavske voditelje, kateri nimajo volje, da bi solidarno nastopili in se skupno borili za izboljšanje, to se pravi, da bi skupaj vodili propagando in izvolili v zakonodaje take zastopnike, kateri bi v resnici zagovarjali delavske interese.

Delavstvo bi moralo premisljati o vseh teh stvareh, a na žalost je večina brezbrizna in odklanja vsako politično zavednost kot nepotrebno zlo. Vsakdo, ki napredno misli, je krščen za izboljšanje, to se pravi, da bi skupaj vodili propagando in izvolili v zakonodaje take zastopnike, kateri bi v resnici zagovarjali delavske interese.

Tudi jaz bi želel pohvaliti Milanu, ker se je res zelo potrudil in nam tako obširno in v detajlih podaja sliko svojega potovanja po Jugoslaviji. Marsikomu izmed nas, ki smo že pred več kot 22 leti vzeli slovo od rojstne domovine, se vzbudi nekeje v notranjosti lahek občutek, nekaj,

Po 22 letih na obisku v rojstni domovini

Milan Medvešek

58.

Dne 14. decembra je skozi Zabojo vas privozil s svojim majhnim avtom Jaka Slajpah, šofer pri uradu za informacije. On je bivši Mokronovančan in njegov brat je bil ustreljen kot talec istočasno kot moj bratranc France Kodrič. Vračal se je iz Kostanjevici. Prosil sem ga, če bi me potegnil na Gorenjsko. "Z veseljem," je odgovoril, nato pa pristavil, da ko prideva v Ljubljano, bo najprvo moral dobiti dovoljenje od svojega ravnatelja, da me pelje naprej, kajti vsa vozila so pod strogo kontrolo.

Šofer je dobil dovoljenje in odpeljala sva se v vas Naklo, na rojstni dom glavne odbornice SNPJ Mary Prasnikarjeve. Mary, katera je bila vsaj do povratka iz stare domovine, moja dobra prijateljica, me je nekajkrat povabila, naj jo pridem obiskat. Ko sem bil nekje v Srbiji, je obiskala mojega očeta, ko pa sem prvič prišel v Ljubljano, me je poklicala po telefonu, toda nisem vedel, kdo me je klical. Jugoslovanski telefon ima vsled preobrnitve čestokrat motnje. Spraševal sem, kdo me kliče, toda zastopil sem samo to, "če bom šel na Golnik in da se bova videla v hotelu Slonu." Niti niti nisem, da je Mary v Sloveniji, saj je prav pred mojim odhodom v Jugoslavijo naznanila v Prosveti, da se je podala v bolnišnico. Poslal sem ji celo razglednico iz Jugoslavije.

Čez nekaj dni po tem telefonskem razgovoru mi je Kuhel povedal, da je Mary v Sloveniji. In tako sem ugotovil, da je morala biti Mary na telefonu. In ko sem končno dospel domov, mi je očel povedal, da je bila pri nas in bila precej nezadovoljna. Nato sem prejel njeno pismo, v katerem me je povabila na Gorenjsko.

Končno se mi je nudila prilika in se odpeljal na Gorenjsko. Bilo je krasno jutro. Kamniške planine so se kot zlato svetile v kristalno čisti jasni, tam naprej Karavanke in Julijske Alpe. Res krasen svet, prvi raj! Ako bi čez noč povesli Gorenjsko v državo Illinois, jo bi bogataši kaj hitro "zafencali" zase.

Končno se mi je nudila prilika in se odpeljal na Gorenjsko. Bilo je krasno jutro. Kamniške planine so se kot zlato svetile v kristalno čisti jasni, tam naprej Karavanke in Julijske Alpe. Res krasen svet, prvi raj! Ako bi čez noč povesli Gorenjsko v državo Illinois, jo bi bogataši kaj hitro "zafencali" zase.

Česar je težko opisati. Po tako dolgi dobi je slika res precej obledela, vendar pa spomina na mladost tudi čas popolnoma ne zabriše.

Da, mnogi ameriški Slovenci smo vseeno ohranili materino govorico in ljubav do naših sodržavnikov in znancev v rojstni domovini. Tega nam tujina in ne daljava ni mogla vzeti in tudi ne zabraniti. Kdor se zaveda obojega, je ponosen na svoj rod, na narod, kateri se je po tisoč letih zatiranja in potujčevanja vseeno vzdržal in se v zadnji vojni osvobodil, se otresel okrutnih okupatorjev ter vstolil domačo vladno. In sedaj ta klen narod na ruševinah gradi industrijo, izboljšuje poljedelstvo, zametuje vraževerstvo in se pridno uči. Prepričan sem, da si bo ta narod ustvaril boljše življenje in čez nekaj let živel v srečih in zadovoljstvu ter v miru s soslednimi narodi. Človeku je za res žal, ker se je postaral in ne bo dočkal dni, ko bo imel narod v stari domovini boljše čase.

Milanov potpis mi je zbudil spomin na pisatelja Prežihovega Voranca, o čigar smrti je bilo nedavno poročano in čigar povest izhaja dnevno v Prosveti. Obžalovanja je vredna smrt tega moža redke nadarjenosti, ki je veliko pretrpel vsled narodne in politične zavednosti. Njegova smrt je nenadomestljiva izguba v sedanjih časih za slovniški narod.

Pri našem društvu Badger 584 SNPJ se je ponesrečil naš splošno poznani predsednik Frank (Dalje na 8. strani.)

Ze smo bili v Kranju, kateri je zelo narasel v prebivalstvu kajti v mestu se je razvila velika industrija. S tovarišem Slajpahom sva kmalu nato dospela v veliko in lepo vas Naklo, katera je znana, da ima precej bogatih kmetov in starokrajsem smislu besede. Nekdo mi je pravil, da je ta vas pred vojno zaglaga velik del Ljubljane z mladm, sedaj pa ne zalaga mladi Kranja. Če je to resnica ali ne ne vem, kajti nisem imel prilike, da bi stvar ugotovil.

Vprašal sem za Cankarjevo hišo. Pokazali so mi lepo in veliko hišo. Takoj sem vedel, da v njej žive dobro situirani kmetje. Pozvonil sem na električni zvonec. Nobenega glasu. Napotil sem k drugemu koncu hiše, kjer je popravilnica za čevlje. Mož mi je povedal, da sem zvonil na prva vrata, nakar sem se nazaj in še enkrat pritisnil na zvonec. Tedaj pa so se z bliskovito hitrostjo odprla vrata in profi meni se je zakadil močan moč. Hitro sem odkočil in se močno prestrašil. Toda prestrašen se nisem samo jaz, pač prav tako gospodar Cankar, brat Mary Prasnikarjeve. Šofer Jaka je že mislil, da bo treba poseči vmes in pritekel k vratim.

Toda zadevo je gospodar Cankar hitro popisnil. Bil je pod vtisom, da zopet nagajivo zvoniti neki frkolin in že je mislil, da mu je prišel v roke, a mesto frkolina bi jih jak kmalu dobil po glavi. Vsa stvar se je končala z velikim smehom, toda jaz trenutno pomislil, kaj bi bilo, če bi tisti nagajivec prišel v naše trenutno jezemu možu.

Mary nisem našel doma, ker je bila nekje na Gorenjskem, a domači so mi povedali, da bo gotovo prišla domov s prvim vlakom. Cankarjevi so bili veseli mojega obiska in vznokila in mene pogostili s pristno slovansko gostljivostjo. Bilo je okrog desete ure zjutraj in gospodinja je naju pogostila z gularcem in potico, gospodar pa z žganjem. Sicer pa naj tu pristavim, da so "Amerikanca" vljudno sprejeli v vsaki hiši.

V hišo je prišlo nekaj sosedov in razgovarjali smo se o tem in onem, posebno pa o razmerah na kmetih. Splošno mnenje je prevladovalo, da bi morale oblasti boljše postopati s kmeti. Pogovor je nanesel na mlade ljudi in Cankarjeva žena se je zelo pohvalila s starejšim sinom, kateri je zelo izvrsten delavec oziroma strokovnjak v neki tovarnici v Kranju in ga je vodstvo nagradilo z nagrado v znesku 20,000 dinarjev! Povedala je tudi, da bi ga rade druge tovarne a vodstvo tovarne, kjer sedaj dela (mislim, da v tovarni za izdelovanje filmskih projektorjev), ga hoče imeti zase. Mati je tudi povedala, da je bil sin v nemški vojski in potem ujet v Sovjetski Rusiji, zato se je ob povrnitvi bal, da ga ne bodo merali, vendar pa je dobil takoj delo in sedaj ga imajo zelo radi.

Razumljivo, da sem vprašal, kakaj je bil v nemški vojni. Odgovor je bil: "Če ne bi šel, bi nas krvočelni Nemci pobili." In res so nemške bestije pobile mnogo Gorenjcev.

Prišel je domov mlajši sin Cankarjeve družine. Mlad, visok in lepo napravljen mladenič. Popolnoma ni podoben kmečkemu sinu! On je prav prišel od vojakov. V razgovoru z njim sem prišel do zaključka, da je tudi inteligenčen, prav tako starejši brat, katerega sem srečal pozneje. Mary me je po prihodnem vprašala, kaj mislim o njenih nečakih. Odgovoril sem, da sta oboje "fejst" in inteligentna fanta.

Mlajši sin, šofer Jaka in jaz smo se nato odpeljali na postajo, toda Mary se ni vrnila, nakar smo se odpeljali v Ziganjo vas k sorodnikom znane Čikažanke Katke Horvatinove, za katere mi je Katka izročila majhno darilo.

(Dalje prihodnjič)

ŽIVIMO V PLINSKEM MORJU

Življenje, ki ima toliko imen in pridevnikov, bi mogli imenovati tudi dihanje. Toda najsi ga imenujemo kakor koli, ga ne moremo popolnoma razumeti, če ne vemo, kakšno vlogo imajo v njem plini, ki so nujno potrebni za dihanje. Ne diha pa le človek. Dihajo tudi rastline. Diha sleherni živo bitje. Zato dihajo tudi drobnoživci, mikrobi, najmanjša živa bitja. Kakor pa ni mogoče začrtati ostre meje med živo in neživo naravo, prav tako ni mogoče točno opredeliti, kje se dihanje v širšem pomenu besede začne. Mogli bi reči, da je vsako gorenje tudi neki način dihanja. Toda gorenje je spajanje s kisikom in kjer koliko in s katero koli spojno se kisik spaja — ne glede na to ali gre za živo bitje ali prvino — govorimo o oksidaciji.

DIHAJO TUDI — RODO-VITNA TLA

Včasih govorimo, da je življenje kemični proces. S tem pa prav za prav ne povemo pravi nič, zakaj "kemični proces" je tako raztegljiv pojem, da se v vesoljstvu nič ne dogaja brez kemičnih procesov. Konečno je kemični proces tudi to, da sije sonce — izžarevanje toplotne energije — pa tudi segrevanje in ohlajevanje, kakršnega opažamo na luninem površju, kjer ni življenja. Mogli bi pa reči, da je življenje skupina določeni, med seboj povezanih kemičnih procesov. Toda morali bi odgovoriti, kaj se med temi procesi dogaja. Dihanje je le eden procesov. Nedvomno pa je nujen in bistvena značilnost živih bitij.

Vendar bi mogel kdo ugovarjati, n. pr.: Dihajo celo tla! — Prav to pa je še en dokaz, da dihajo vsa živa bitja. Zakaj v tleh so neskončne množice drobnoživcev. Zato bi bilo treba reči: Dihajo rodovitna tla! Ugotoviti je mogoče, da tla med dihanjem odajajo tem več izdihanega plina, čim več je v njih drobnoživci. Čim več pa je mikrobov v tleh, tem več je tudi dušika, ki ga drobnoživci pridobivajo s svojim dihanjem iz zraka. Tla — to se pravi drobnoživci — izdihavajo ogljikov dvokis CO₂ (ogljikovo kislino). Čim več je ogljkeve kisline nad tlemi, tem rodovitnejša so tla. Ze en kilogram dobre zemlje dá v štiriin dvajsetih urah 60 do 120 miligramov ogljkeve kisline.

OGLJIK — GRADIVO ORGANSKEGA SVETA

Organska kemijo imenujemo kemijo ogljikovih spojin. Ogljik je povsod pričujoč. Organska kemija pozna okrog 300.000 ogljikovih spojin. Noben drug element kakor ogljik se tako lahko ne spaja z drugimi elementi. Kemiki pravijo, da se ogljik veže z drugimi spojinami že pri temperaturi 6000 do 7000° C, pri vročini, kakršna je zdaj na površju sonca. Odkrili so že najpreprosteje ogljikovodik na površju sonca. Ogljik je prvina, ki se najtežje topi, v paro se začne spreminjati šele pri temperaturi 3500° C. Njegovi atomi pa se že v obliki pare vežejo v molekule.

Zemeljsko površje se je v primeri s soncem mnogo hitreje ohladilo, zato so bili na zemlji spošeni začetni procesi nastajanja ogljikovih spojin. Ogljik se je spojil s težkimi kovinami, ki sestavljajo zemeljsko jedro. Tako so nastali karbidi, ki so pozneje prdrili na površje med ognjeniški izbruhi. Na površju so žareči karbidi naleteli na silno segreto vodno paro: nastajali so ogljikovodiki. Iz teh preprostih ogljikovih spojin so nastajale nadaljnje spojine. Ogljik se je začel družiti s kisikom in z dušikom, ki ga je vseboval amonjak. Nastale so organske spojine prav iz istih elementov, iz kakršnih nastajajo tudi danes. Toda življenja tedaj še ni bilo na zemlji.

Med nadaljnjim ohlajevanjem zemeljskega površja je začelo prvič deževati in nastala so morja. Voda je odplavila s površja preproste "organske" spojine (tako imenovane organske, zato, ker tedaj še ni bilo organizmov). V morjih so iz teh spojin nastajale bolj zamotane: nastajale so gradivo za nastanek živih bitij in razvoj življenja na zemlji. — Takšen bi bil v najbolj grobih obrih nastanek življenja na zemlji iz najpomembnejšega tvoriva — ogljika.

KATERI PLIN JE NAJ-POMEMBNEJŠI?

Naša naloga pa bi naj bila, da bi skušali odgovoriti na vprašanje, kateri plin je najpomembnejši za življenje. Če pa hoče-

mo vsaj načeti to vprašanje, moramo začeti najprej z ogljikovim dvokisom. Zgodovina življenja na zemlji je neločljivo zvezana s tem plinom. Prav zaradi tega je bilo treba tudi nekaj besed o ogljiku. Ogljikovega dvokisa (ali ogljikove kisline) je v zraku sorazmerno malo, povprečno okrog 0,03%. Vsa živa bitja morajo jesti prav tako kakor dihati. Ogljikov dvokis pa je osnovna hrana. Človek in živali sicer ne "jedo" neposredno ogljikove kisline. Toda brez nje bi ne bilo rastlinskega življenja, ki je temelj za življenje živali in človeka. Z rastlinami se hranimo posredno ali neposredno vsi. Rastline pa se hranijo z ogljikovo kislino, ki jo črpaajo iz zraka, da v nji dobijo tvorivo za svoje stanice — ogljik. Rastlina pridobiva ogljikovo kislino iz zraka med čudovitim kemičnim procesom, ko listno zelenilo ali klorofil pod vplivom sončne svetlobe vpija in predelava hrano iz zraka. Spričo tega bi smeli reči, da je ogljikov dvokis najpomembnejši za življenje.

KO BI IZČRPALI OGLJIKOVO KISLINO . . .

Nekateri gospodarski strokovnjaki so že precej natančno izračunali, kdaj bodo izčrpane posamezne vrste najpomembnejših naravnih zakladov, n. pr. premoga ali nafte. Zaradi teh njihovih računov nekatere ljudi skrbi, da bo nastopil "konec sveta". Ne bo več virov energije, zato pa tudi ne življenja. Toda še bolj črnogledi učenjaki so se že oglašali. Medtem ko človeštvo ne obupava zaradi tega, da bodo nekoč izčrpana ležišča rud, premoga itd., ker že slutijo, da si bo človek podvrjel snov tako, da bo mogel ustvarjati prvine sam — razbijati atome po potrebi — pa je lažje preplašiti lahkoverne ljudi, da bo ogljikova kislina iz zraka prej ali slej izčrpana. To bi pomenilo, da bo nastala smrt vsega rastlinstva, zato pa bo moral naglo propasti živalstvo s človekom vred. Takšne teorije so širili celo nekateri "učenjaki".

Dandanes pa se nihče ne boji takšnih napovedi, saj je ogljikovega dvokisa v zraku vedno dovolj in ni mogoče dokazati, da bi se odstotek tega plina zmanjševal. Če bi že zaradi tega ne ostalo v zraku ravnotežje, da živali in ljudje izdihavajo ogljikov dvokis — češ to je mnogo premalo — se vrača ta plin v zrak še po drugih poteh. "Teoretiki" teorije, da bo napočil konec življenja na zemlji zaradi vedno manjših zalog ogljikovega dvokisa v zraku, so dokazovali, da rastlinstvo veže med dolgo dobo življenja na zemlji vedno več ogljkeve kisline. Tako se je ogljikova kislina nakopila v premo- gljivih skladih, ki ležijo tu in tam tako globoko, da jih ne bo mo nikdar izkopati.

Da je nastal premog, so morali najprej zrasti velikanski pragozdovi, ki so črpali ogljikov dvokis iz zraka. Rastlinstvo se je silno "razpaslo" na zemlji in dan za dnem izčrpava ogljikov dvokis iz zraka. Primanjkljaj je čedalje večji. Neok mora nastopiti konec. Celotno računati je mogoče, kdaj bo izčrpan ves ogljikov dvokis . . .

RAČUNI BREZ — MIKROBOV . . .

To pa so nekakšni računi brez krečmarja. Računi brez mikrobov. Ogljikova kislina s tem ni izgubljena ali večno vezana, če so jo rastline črpale iz zraka. Rastline niso večne, ogljik pa je trajen in ogljikova kislina kroži na svoji za življenje pomembni poti iz zraka v živa bitja, skozi "ne živ" les in "mrtev" premog. Pri tem imajo tudi mikrobi pomembno vlogo. Premogove plasti so nastajale iz pragozdov, ki so rasli pred milijoni let. V gozdih tleh je tedaj živelo milijade mikrobov. Voda in blato, ki sta prekrili tla, sta pokopali mnogo ogljikove kisline "izdelka" mikrobov. Plin je ostal milijone let zaprt v zemlji ob premo- givih plasteh. Toda ni bil izgubljen. V zemlji, kjer so goji za življenje mikrobov, seveda nastajajo vedno več ali manj ogljikovega dvokisa. Ko človek odpira rudnike, pogosto tudi od-

pre pot ogljikovemu dvokisu na površje; tako se ogljikov dvokis spet vrne v zrak.

Ogljikov dvokis pa se vrata v zrak tudi, ko premog in les gorita. Vrača se, ko prodre na površje kislá voda. Mineralna, kislá voda, vsebuje mnogo ogljikovega dvokisa, prav tistega plina, ki je ostal zaprt v zemlji med različnimi zemeljskimi "katastrofami". Iz vode se plin spet sprošča v zrak. Ogljikov dvokis nastaja med gnitjem lesa, pa tudi med počasnim razkrajanjem preмога. Pri tem procesu sodelujejo mikrobi — brez njih bi ne bilo gnitja. Ogljikov dvokis bruhaajo v zrak ognjeniki. Ogljikov dvokis nastaja pri vretjih sladkorja, škroba in kvasa. Gli- vice, ki presnavljajo sladkor v alkohol, "izdelujejo" kot "po- stranski produkt" tudi ogljikovo kislino, kar dobro ve vsak kletar in vinogradnik: ko vre mošt je nevarno dalje časa ostajati v kleti. Ogljikov dvokis je strupen plin. V slabo zračenih prostorih, kjer diha mnogo ljudi, je tudi precej ogljikovega dvokisa, vendar pa, se s tem plinom človek zastrupi navadno le v rudnikih in drugih prostorih, kjer je odstotek ogljikovega dvokisa v zraku mnogo večji.

DIHANJE, OGENJ, DIM IN VARČEVANJE . . .

Navadno mislimo, da je za dihanje in življenje nujno potreben kisik. V resnici bi brez kisika, ki ga je približno petina v zraku, ne bilo življenja, čeprav nekatere bakterije ne potrebujejo kisika za dihanje. Za rastline pa smo tudi že ugotovili, da "vdihavajo" predvsem ogljikovo kislino, čeprav porabljajo tudi kisik, zlasti ponoči. Včasih so mislili, da rastline ne potrebujejo kisika, zdaj pa je znano, da ponoči, ko ne deluje listno zelenilo, vdihujejo kisik, medtem ko ga podnevi izdihujejo. Vendar je za večino rastlin pomembnejši ogjikov dvokis kakor kisik. Pač pa je kisik nujno potreben za ogenj. Toda tudi ognja ni brez ogljikovega dvokisa. Zveza med ognjem in ogljikovim dvokisom je za človeka v gospodarskem pogledu zelo pomembna. Čim popolnejše je zgorevanje preмога, tem več ogljikovega dvokisa nastaja. Če premog slab- bo gori, bruha dimnik lokomotive, tovarne ali navadne peči tem več dima. V dimu pa je mnogo neizkoriščenih plinov in drobcev preмога. Vzorno zgorevanje bi doseglj, ko bi dim (plini, ki zapuščajo dimnik) vsebovali 21% ogljikovega dvokisa. V resnici pa vselej vsebujejo manj. Pri kuriliščih, ki so urejena za kurjenje s premogovim prahom, dosežejo do 15% ogljikovega dvokisa. Čim večja je "proizvodnja" ogljikovega dvokisa med gorenjem, tem bolj varčno smo izkoristili premog, tem več toplote se je razvilo. Prav tako pa tudi med intenzivnim dihanjem nastaja več ogljikove kisline. Delavec, ki je zaposlen pri težkem delu, n. pr. rudar, porabi več zraka in zato izdihá več ogljikove kisline.

Te ugotovitve se zdijo morda manj pomembne, vendar pa se znanje o plinskem morju, ki v njem živimo — ne le dihamo, temveč tudi delamo in z delom oblikujemo življenje — uvršča med osnove za ravnanje v vsakdanjem življenju in zlasti pri poklicnem delu, predvsem v industriji in rudarstvu.

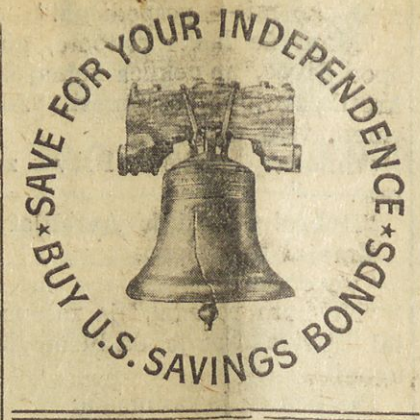
Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Ermenec. Meseca marca po društveni seji je na ledu spodrsnil in si zlomil več kosti v členu na nogi. Franka zelo pogrešamo na naših sejah. V tem času je postal prvič oče zali hčerki.

Prijazen opomin članom našega društva, namreč naj ne pozabijo, da se bo vršila plesna veselica (Mayball) v soboto, 27. maja zvečer v SS Turn-dvorani.

Važno je, da slišimo sentiment članstva SNP, posebno o ustanovitvi fonda za pomoč potrebnim članom in članicam. Moje mnenje je, naj bi konvencija odobrila brez vsakega cincanja in odlašanja povišanje esmensata za 10c. To zvišanje naj bi bilo za prvo preizkušnjo. Prepričan sem, da ne bi radi tega nihče propadel. Ta sklad naj bi ostal nedotaknjen za eno leto, med-

tem časom pa se bi za potrebne še nadalje plačevalo iz sklada izrednih podpor. Jednota naj bi plačevala za esement najpo- trebnejšim članom, ki so stari 65 let, a čeprav niso v jednoti 35 let, ne pa takim, ki lahko sami plačajo. Če je v kakšem skladu odvisna rezerva, se naj bi prenesla v ta pomožni sklad.

Naj tu omenim, da ne govorim za lastno korist, kajti jaz imam 20-letni certifikat, ampak iz bratskih nagibov. Potrebno je, da brat podpira brata, ki je v potrebi.

Ker bo na prihodnji majski seji volitev delegatov za prihodnjo konvencijo, je dolžnost vsakega člana, da se udeleži te važne seje. Društvo 584 je upravičeno do dveh ali celo več delegatov. Društvo je angleško govoreče, toda približno ena tretjina članov je iz starejše generacije. Zato pa je dolžnost članstva, da izvoli enega delegata od starejše generacije, kateri bo zastopal in branil interese starih članov.

Anion Ermenc

Dr. France Kidrič

Ljubljana. — Slovenija je spet izgubila velikega sina: za pesnikom Zupančičem in pisateljem Vorancem se je poslovil naš znameniti literarni zgodovinar doktor France Kidrič. Ko je Predsedstvo vlade LRS 11. aprila objavilo, da je ta dan ob devetih zjutraj umrl, je v kratki objavi navedlo, da je bil predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, univerzitetni profesor, upravnik Instituta za literaturo pri Akademiji, častni član Slavističnega društva, dopisni član Jugoslovanske akademije v Zagrebu, Srbske akademije in raznih inozemskih akademij in znanstvenih zavodov, odlikovan z redom Zasluge za narod I. stopnje, Bratstva in enotnosti I. stopnje in z več inozemskimi odlikovanji. Truplo umrlega akademika je bilo položeno na mrtvaš- ski oder v avli Akademije na Novem trgu, kjer so se od pokojnika poslovile trupe spoš- tovalcev in so bili položeni pre- mnogi vencí. Pred uro pogreba je tudi maršal Tito, prvi častni član naše Akademije, v sprem- stvu tovarišev Edvarda Karde- lja, Aleksandra Rankovića, Rodoljuba Čokalovića, Mihe Marinka, Borisa Kraigherja in general- majorja Magdiča položil na pok- ojnikovo krsto velik vences rde- čih nageljev. Ob slovesu na Ža- lah so štirje govorniki povelice- vali pokojnikovo delo. Nešteti izrazi sožalja, žalne seje mnogih znanstvenih ustanov, močan od- mev pokojnikove smrti drugod po Jugoslaviji in tudi v tujini —

vse to je vnanji dokaz ugleda, ki ga je užival pokojnik, globoko spoštovanja, ki ga dr. Fran- cetu Kidriču izkazujejo domovi- na in širok krog prijateljev iz- ven nje.

Ravna in enovita je bila živ- ljenska pot dr. Franceta Kidri- ča. Iz Ratsanske vasi pri Roga- ški Slatini, kjer se je rodil 23. marca 1880, ga je vodila preko mariborske gimnazije na dunaj- sko univerzo študirat slovansko filologijo pod mentorstvom slo- večega Jagiča. Nato je bil na študijskem potovanju v Rusiji, po vrnitvi pa je prevzel na du- najškem Zavodu za orientalske jezike pouk ruščine. Iz dunaj- ske dvorne knjižnice, kjer je služboval več let in se s tovari- šem dr. Ivanom Prijateljem pri- pravljal za bodočo katedro na slovenski univerzi, se je vrnil le- ta 1920 v domovino. Tedaj se je poleg vzgojiteljskega in znan- stvenega dela začelo krepko raz- vijati njegovo organizacijsko de- lo pri graditvi slovenske univer- ze, ki se je pozneje še bolj uve- ljavilo z ustanovitvijo in vod- stvom Akademije. Ponovno je bil dekan filozofske fakultete, v letu 1923-24 pa tudi rektor uni- verzit. Poleg svoje glavne stro- ke, raziskovanja starejših obdo- bij slovenske preteklosti in pre- šernoslovja, je predaval tudi pri- merjalno zgodovinsko književno- sti. Zdal, ko so se sklenili nje- govi življenjski računi, leži pred nami njegovo velikansko delo, ki ga je ustvaril v petinštiride- setih letih svojega znanstvenega delovanja. Zapustil nam je dva- najst knjig ter nad 350 razprav, študij člankov in ocen. Ta veli- kanski tvorini razmah — je lepo naglasil podpredsednik Akade- mije dr. Božidar Lavrič v poslo- vilnem govoru na Zalah — pa ne preseneča zgolj z obsežnostjo zamisli, marveč še bolj s teht- nostjo izsledkov, z dognanostjo razlag slovstvenih procesov ter z bogastvom novih osvetljav naše- ga literarnega kulturnega razvoja od prvih jezikovnih spomenikov Prešernove pesmi. Znanost mu je bila iskanje resnice in resni- ca mu je bila v znanosti najvišja zapoved, — tako je njegovo etič- no stran označil drugi govornik- tov Josip Vidmar, ki je hkrati poveljal njegov visoki patriotiz- em: vse njegovo delo je bila zve- sta, vneta, zavestna in preudar- na služba narodu. Bil je patriot brez velikih in glasnih besed, to- da patriot dela, trudapolnega snovanja.

RAZSTAVA UMETNIŠKE FOTOGRAFIJE V LJUBLJANI

je prva povojna republiška raz- stava te vrste. Najboljša dela bodo izbrana za razstavo jugo- slovanske umetniške fotografije v inozemstvu.

"SLOVENSKI PRAVOPIS", KI JE BIL PRAVKAR DOTIS- KAN, NOSI POSVETILO SPOMINU OTONA ZUPANČIČA.

V uvodu k 2. številki "Novega sveta" piše Mirko Rupil o Zupančičevem delu pri nastajanju novega slovanske- ga pravopisa.

V DRUGI ŠTEVILKI "NOVEGA SVETA" SODELUJEJO: Fran Albreht z "Napisi", ki so posvećeni spomenikom iz narod- no-osvobodilne borbe in s kritič- nim člankom "Ob mladinski poe- ziji Iga Grudna", v katerem go- vori o izrazitem čutu pokojnega pesnika za otroško psiho. V re- vijavi sodelujejo Matej Bor s pe- smijo "Pepelnica burja", Zora Tavčar s pesmimi "V čežju", "Počdeva med ljudi" in Vida Taufer s pesmijo "Žrtvam". Dra- go Šega objavlja odlomek predel- ave Tavčarjevega romana "Vi- soška kronika" v filmski scena- rij. Miško Kranjec je zaključil reportažo sodobnega življenja prekmurske vasi "Zemlja in člo- vek", Vlado Habjan pa nadalju- je novelo "Njuni maji". V ru- briki "Kritika" je članek o drugi knjigi Puškinovega izbranega de- la "Povesti" iz serije, ki jo je začela izdajati Državna založba Slovenije. Rubrika "Naši prob- lemi" prinaša sestavek Stanka Škerlja "Naloge slovanske ro- mantike" in ljubljanska romanti-čna stolica. Taras Kernauer analizira v rubriki "Gleda- lišče" komedijo španskega dra- matika Calderona de la Barca "Dama-škrat" in njegovo upri- zored v ljubljanski Drami. "Kronika" prinaša poročilo o drugem kongresu jugoslovanskih književnikov. V sestavku "Lite- ratura drugih jugoslovanskih na- rodov v slovenščini" je pregled prevodov iz jugoslovanskih slo- stev, ki so jih izdale slovenske založbe od maja 1945. do konca leta 1949. Sledita poročila o hr- vatskem prevodu "Iliade" in iz- daji Kajuhovih pesmi v bolgar- ščini ter o povesti Juša Kozaka "Gasper Osat" in dnevniki za- pisnika Edvarda Kocbeka iz parti- zanskega življenja "Tovarišija". B.B. ocenjuje zbirko enajstih čr- tic češkega pisatelja Jana Drdre z naslovom "Nema barikada", ki jih je izdala "Mala knjižnica" in kmečko povest pisateljice Mimi Malenšek-Konič "Matjaž", ki je izšla v preteklem letu pri "Slo- venskem knjižnem zavodu".

SLOVENSKI KNJIŽNI ZA- VOD JE IZDAL NOVELISTIČNO ZBIRKO Ignaca Koprivca "Sestanki".

Knjiga obsega osem novel, ki ob- ravnavajo začetke nove socialne

KULTURNE VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Ljubljana. — Slovenski pesnik in pisatelj Engelbert Gangel, vi- ši šolski nadzornik v pokolu, je bil 28. februarja pokopan v Me- tliki. Pisal je pesmi, drame in povesti. Bil je sodelavec "Ljub- ljanskega zvona" in Mohorjeve družbe ter zaslužen mladinski pisatelj. Sodeloval je tudi kot pedagoški pisatelj in časnikar. Skrbel je za šolske knjige in jih pomagal sestavljati.

V MARIBORU JE BILA U- STANOVNA SKUPŠČINA ZVE- ZE KULTURNIH IN ZNAN- STVENIH DELAVCEV MARI- BORSKE OBLASTI. Zveza ima namen sodelovati ter dvigati kulturno in znanstveno delo, po- vezati in zblíževati med seboj vse kulturne in znanstvene de- lavce ter prirediti predavanja, diskusijske in družabne večere za razširitev njihovega obzolja. Glasilo zveze bodo "Nova obzolja". Ustanovljeno bo tudi vedro gledališče.

PRVI KONCERT MLADIN- SKEGA ZBORA SLOVENSKE FILHARMONIJE, ki je bil v Ljubljani v začetku marca, so izvajali mladi pevci iz vse Slo- venije, ki obiskujejo ljubljanske šole, stanujejo pa v mladinskih domovih "Anice Černejeve" in "Tvana Cankarja". Za zbor bo obnovil dobro tradicijo "trbo- veljskih slavčkov", ki so vsi us- tvarili sloves tudi v tujini. Mladi pevci so nastopili na aka- demiji, ki jo je priredil glavni odbor AFŽ v počastitev 8. mar- ča, pri čemer so prisostvovala tudi žene iz še nesvoobodene Ko- roške in Primorske ter nekaj že- na iz Norveške, ki so se naha- jale kot gostje organizacije AFŽ tiste dni v Ljubljani.

FRONTOVKE MARIBORSKE OBLASTI so naredile lansko le- to 900.000 prostovoljnih ur. V frontnih brigadah je dedovalo 4.481 žena. V industriji se je za- poslilo 5.115 žena; samo za štiri- urno dnevno zaposlitev pa 1.606. V zadnjem tromesečju je bilo razglašanih 703 udarnic, pohva- ljenih 908 in nagrajenih 3152 de- lavk.

Dr. France Kidrič, predsednik Akademije znanosti in umetno- sti, je praznovati sedemdesetlet- nico svojega rojstva. Rodil se je v Radenski vasi pri Rogški sla- tini. Po dovršeni gimnaziji v Mariboru se je vpisal na dunaj- sko univerzo, kjer je študiral sla- vistikovo. Po promociji je postal uradni dunajske dvorne knjiž- nice. Spomladi l. 1914 je preži- vel nekaj mesecev v Rusiji. Po prvi svetovni vojni se je rebilitiral na dunajski univerzi, leto dni pozneje je bil imenovan za rednega profesorja ljubljanske univerze. Nekaj časa je bil njen rektor, pozneje pa večkrat de- kan filozofske fakultete. Bil je med prvimi člani Slovenske aka- demije znanosti in umetnosti, ki je bila ustanovljena 1938. leta. Med drugo svetovno vojno je bil preganjan, zaprt v Begunjah ter interniran in konfiniran. Po o- svoboditvi je bil izvoljen za pre- zidenta Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Pod nje- govim vodstvom se je Akade- mija vsestransko razvila ob podpo- rni ljudske oblasti. Za svoje znan- stveno delo je bil dr. Kidrič iz- voljen za člana nekaterih slovans- kih akademij in znanstvenih institutov ter odlikovan.—Raz- prave dr. Kidriča so izhajale v časopisih A r c h i v für slavische Philologie, v Ljubljanskem Zvo- nu, Časopisu za zgodovino in na- rodopisje, Zborniku Matice Slove- nske, Vedi, Slovanu, Slaviji, Časopisu za slovenski jezik, knjiž- nevost in zgodovino ter v raz- nih drugih slovenskih in tujih mesečnikih, zbornikih, akadems- kih publikacijah itd. V samo- stojnih knjigah so izšli spisi: Die protestantische Kirchenordnung der Slovenen im XVI Jahrhundert, — Bibliografski uvod v zgodovino reformacijske književnosti pri južnih Slovanih — Dobrovsky in slovenski prepored njegove dobe — Korespondenca Janeza Nepo- mukta Primača 1808 — 1813.— Zgodovina slovanskega slovstva od začetkov do Zoisove smrti — Prešeren, Zbrano delo I. in II. knjiga— Zoisova korespondenca v 2 knjigah— Prešerniana. Za stoletni Poezij— Korythova smrt in ostalina. Poročilo o gradivu za izdajo Korythove koresponden- ce in biografije.— V tisku je Prešernov album.

(Poslano Sansu)

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koll srečkanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih orga- nizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečk ali srečkanja, kakor tudi ne karitnih ali tombulskih zabav, ako je za- neje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da mora vse tako oglašanje iz lista. Pro- simo, držite se tega.

Slika kaže avtne delavce v tovarni DeSoto, last korporacije Chrysler, po končani stavki, ki je trajala 100 dni. Unija avtinih delavcev CIO je izvojevala za svoje člane mesečne penzije in nekatere druge zahteve.

BORBA NA TUJIH TLEH

EVROPSKI POTOPIS
PREŽIHOV VORANC

(Nadaljevanje)

Vsekakor pa laže opraviš z občinskimi samoupravami, kakor s samoupravami pašnikov, na katere se navadno dele občinska ozemlja. Na Norveškem imajo kmetje močno zagrajene pašnike. Plotovi gredo tudi čez ceste. Le državne ceste ne smejo biti pregrajane. Kmetije so v tej deželi, hvala bogu, silno prostrane. Vendar so ti kmečki plotovi včasih prava zgaga pri potovanju z avtomobilom. Kar naprej moraš skakati z voza in odpirati ter zapirati lese. Bog varuj, da bi puščali lese odprte! Na njih so nabite tablice, koliko kazni plačaš, če jih ne zapreš. Povrhu bi se pregrešil tudi zoper častljivo navado dežele same.

Pokrajina Hedemark je tolikšna kakor kraljevina Danska. Leži ob švedski meji in je kljub južnemu položaju najmrzljajša pokrajina na Norveškem. V okraju Trysil doseže mraz včasih 60 stopinj pod ničlo.

Iz Osla se vozimo proti Hamaru, glavnemu mestu te pokrajine. Nad cesto je naselje Eidsvol. Na gričku nad vasjo stoji majhen dvorec, kjer so norveški stanovci pred 120 leti proglasili odcepitev od Danske in federacijo s Švedsko. Dvorec so spremenili v muzej in v sejni dvorani takratnega parlamenta je vse še, kakor je bilo.

Čudno tesni so se mi zdeli sedeži tega parlamenta, tesnejši kakor pri nas klopi v ljudskih solah. Nehote se mi je vsiljevala misel, kako so se neki zastopniki takratnih norveških stanov zrinili v to tesnobo. Norvežani so vendar pravi hrusti. Ali so bili prejšnji rodovi šibkejši?

Od Eidsvola dalje se vozimo nekaj ur mimo jezera Mjönsa, največjega in najznamenitejšega norveškega jezera. Tu je podnebje tudi pozimi znošno. Na obronkih sončnih hribov se košatijo kmetije kakor pri nas, le obrisi črnih gozdov so obsežnejši, neizmernejši.

Glavno mesto pokrajine Hedemark, Hamar, je prav za prav majhno za naše pojme in skoraj popolnoma leseno, a lepo in snažno kakor vsa norveška mesta. Moti te le, da je okrog mesta preveč vode. Jeziki in zalivi velikega jezera ga obdajajo od treh strani.

Za Hamarjem se prevalimo v dolino reke Glome, največje norveške reke. Gloma je skoraj tako dolga kakor naša Drava, a zdi se mi, da ima mnogo več vode. Naseljenost je tu še redkejša. Kmalu smo spet v večjem kraju. To je mesto Elverum.

Elverum ima dve posebnosti. Prva je muzej: v gozdu skrita norveška vas, kakršna je bila ob nastanku in kakor se je razvijala do današnjih časov. Dekleta v narodni noši razkazujejo muzejske znamenitosti. Druga posebnost mesta je garnizija. Kasarne so na Norveškem redke. Ljudstvo se ne navdušuje za vojaštvo. Dežela se je drugače razvijala, kakor dežele na evropski celini. Norveška se že stoletja ni vojskovala. Bojevali so se Danci, ki so bili stotletja njeni gospodarji. Zaradi tega je vojna norveški miselnosti tuja in odvratna kakor tuje gospostvo.

Pot gre ob temni Glomi. Le na prisojni strani je tu in tam kmetija, osončna pa je skoraj nenaseljena. Sami prostrani črni gozdovi jo pokrivajo. Gozdovi so skoraj vsi enake rasti. Posebno debelih dreves ni videti nikjer, pragozdov boš zaman iskal tudi v najskrivnejših kotih dežele. Deblo desetih col je že redko; lujudje mi razložijo, zakaj: to je posledica zadnje svetovne vojne, tačas so Angličje skoraj čisto izsekali norveške gozdove. Skandinavija, posebno Norveška, je bila tedaj edini dostopni vir za lesno industrijo.

Hkrati izvem še nekaj drugega prezanimivega. Norveško gozdno gospodarstvo je do malega v rokah angleškega kapitala. Kmetije so zelo zadolženi. Zemlja je večinoma last nekaterih

kmečkih bank v Oslu, ki so odvisne od angleških finančnih kartelov. Blagostanje, ki se ti zdi tu doma, je torej le navidežno.

Za nekaj dni sem se utaboril v občini Amat, severno od Elveruma. Tu je sedež pomembne lesne industrije, velika tovarna celuloze in močan sindikat delavskih strokovnih organizacij. Kraj je mikaven; cerkev je lesena, a velika in tudi lepa; lesena je moderna šola, ki jo ogreva centralna kurjava in ima sploh ves komfort. Ker sem tako rekoč nelegalen, so me prijatelji spravili stanovat v občinskemu policaju, da bom brez skrbi pred oblastmi. Velikansko občino upravljajo namreč moji prijatelji.

Le vode je v Amatu preveč. Mimo teče široka Gloma, tam blizu se steka vanjo reka Rena, ki ni nič manjša od prve in ima še otožnejšo barvo. To ni čudno, saj odtoka Rena iz samotnega, trideset kilometrov dolgega jezera istega imena, ki leži v docela neobljudenem kraju. Poleg tega se v bližini Amata stekata v Glomo še dve reki iz samotnih, neobljudenih dolin. Vse te vode imajo barvo temnih gozdnih senc, ki ti nehote stisne srce.

Od Kopanga, kakih trideset kilometrov severno od Amata, je do jezera Rena le dobri dve uri hoda. Tja hodiš skozi same smrekove gozdove. Z nekega slemenca se ti nenadoma odpre razgled na jezero, ki leži globoko na dnu doline. Nepremična, črna gladina se razprostira pred tvojimi očmi. Nobene trate, nobene hiše, nobene sledu kakega bivališča. Gozdni hribovi obdajajo jezero od vseh strani. Same globoke, otožne barve: prav za prav je povsod le ena sama barva. Gozdovi barvajo vodo in voda gozdove.

Onstran jezera osvetljuje sonce vrhove gozdnatih slemen; toda svetloba ne poživlja okolice, zdi se marveč, kakor bi umirala. Jesen je tu, otožna jesen. Vse je tiho, ne šuma, ne ptičjega petja ni slišati. Nad Kopangom so krakale vrane, tu pa niti vran ni. Pred pol stoletjem je bil osončni kraj jezera menda še obljuden, a prebivalci so se izselili v Ameriko; selišča so pokrili gozdovi, zdaj ni tam ne duha ne sluha o kaki civilizaciji več. Jezero se vleče proti severu in slemenca hribovja in lesovja se z njim vred vlečejo v neizmerno daljavo.

Pred obličjem te otožne, mrtve narave občutiš svojo slabost. Dolgo ne smeš gledati v dolino Rene, sicer te zadušijo misli na-laštno ničevost vprico severne vesoljnosti, ki se začenja tu pred tvojimi očmi in sega od tod na tisoče kilometrov proti večnemu ledovju. Radovednost, ki me je gnala iz Kopanga gledat jezero, je ob tem pogledu že utrujena in prav nič več me ne mika, da bi šla s prijateljem še dalje v dolino.

Toda tudi v to samoto prodré včasih človeško življenje. Prinašajo ga drvarji in splavarji. V poletnih mesecih sekajo gozdni delavci po teh neizmernih obronkih in spravljajo les k jezeru. spomladi pa ga splavarji splavljajo po njem do Rene, ki ga odnaša v dolino Glome.

V okolici Amata sem si ogledal norveško kmetijo, kakršne poznamo iz pripovedovanja Knuta Hamsuna in drugih nordijskih pisateljev in ki se nam zdijo še bolj idealne, kakor so pokazane v tej literaturi. Kmetija se imenuje Skramstaad, leži na viseči ravnici ob prisojni strani doline in šteje med prastara kmečka selišča tega kraja. Posestvo meri nič manj kot tri tisoč hektarjev. Hiš je za celo vas. Tako imenovano gosposko hišo, v kateri prebiva lastnik s svojo družino, spoznaš na mah izmed vseh drugih stavb. Vse je leseno, a lepo in čisto. Na širokem dvorišču stojijo tovarni in dva osebna avtomobila. K takemu gospostvu spadajo motorna vozila, saj pelje do njega iz doline res lepa, zložna cesta.

(Dalje prihodnjic)

"Kako mi — gospodična!"
"Meni že lahko zaupate, gospod Sivec," je deklica komaj še krotila svojo razposajenost. "Ali smem vsaj ugibati?"
"Smete, smete! Prav za prav —"
"Dobro! — Ali je Avrelija?"
Zmajal je z glavo.
"Veronika?"
"Ne bom povedal," je zasepetal. Ustrašil se je, da bi mogla ugeniti.
Deklica se je zasmejala:
"No pa bom brez Vaše pomoči izvedela."
Ni odgovoril. V srcu pa mu je vplilo:
"O, da bi le, da bi! Gloriosa, Gloriosa!"

VI.

Mlinar Jane je bil pijan. Sedel je v mlinu v polici, kjer mu je gorel ogenj. Mrmral je motne besede, obraz se mu je pačil, včasih je zavpil ostro in šel z glavo od stop do četrtega kamna, od sipalnikov do mehov, kamor je prašila moka. Potem mu je nihala glava, kakor gnana od čudnega krča; iztegoval je roko predse, kakor bi nečesa iskal, grabil je s prsti, kakor da nekaj išče. Potem je legel ob ognju in spal nekaj minut. Zopet se je dvignil in zatulil divje in dolgo. Šum kamnov in vode je dušil njegov klic, njegove strahotne besede:
"Mir mi daj! Za kolesa se ne obešaj, črni duh, peklenški. Mir! mir, mir!"

Posluhnil je pod kamne in spet besnel; vzdignil je roke in križal prvid pred seboj:
"Kakor kamen leži na dnu in se ne gani. In oči zapri in ne išči. Niheče te ni pahnili doli. Sam si zdrsnil pod kolesa. Ne obešaj se nanje, satan rogati, hudu, hudu!"

Umiril se je pa je začel znova iskati. Zdaj je iskal pijačo, jo našel in posrkal zadnje kaplje. Potem se je nekam iztrezil. Obraz se mu je spačil v grozoten nasme. Do vhoda je šel, oprezoval. Potem je zlezal za streho in gledal pod jez. Potem je zdrknil nazaj v mlin in odmaknil desko na ilovnati klopi, kamor je polagal mehove, dvignil zamazano mrliško štolo, hropel in se krohotal:
"Ta ga bo ubila, ta ga bo —"

Senca je zakrila vhod. Koširjev stric Felice je stopil v mlin s svojim mirnim, beadstam nasmehom. Mlinar Janez ga je opazil. Oči so mu strašno sinile, a ugasnile takoj. Zopet se je spačil v nasme. S trdo roko je potegnil Feliceta k sebi in rekel skrivnostno:
"Imam kruha, imam! Pa zdaj ni časa jesti."

Potislil je strica na glino in živo skočil iz mlina. Stric Feliks je mirno gledal, kako so zastali vsi štirje kamni po vrsti in še stope. Čuti je bilo, kako je zunaj voda pljusnila drugam, temno, strahotno in zeleno globično. V mlinu je bilo mirno. Tokrat se je vrnil mlinar, položil prst na usta in šepetal:
"Zagovoril ga boš, huduča neznankega. Latinske šole si študiraj. Saj znaš?"

"Znam," se je globoko priklonil z glavo Felice. Oni je segel po črni štoli in mu jo nadel krog vratu. Potem je skočil k ognju in segel po škrobo steklenico z rumenkasto vodo in rekel:
"Tu je voda s sedmimi žegni. Pokropil ga boš, da bo mirno spal, kakor da je pokopan."
"Kdo, kdo?" se je trudno smešil Felice.
"Oni pod jezom," je govoril

Stric Felice je pogledal z blodnimi, nemirnimi očmi pod se zdrknil na kolena, dvignil steklenico in zamahnil proti jez. In prav kakor mlinar je pel, ne da bi vedel, kaj govori. Njegov glas je bil kakor glas otroka, ki mu je cigan položil nož na prsi, boječ, komaj slišen človeški glas glas zadnjega potomca nekđaj slavne, plemenite in bogate rodovine:
"Ambulantes in ira, ambulantes in nocte in nocte in venit... invenit ira Domini!"
"Saecula, saecula, amen!" je vpil mlinar in vhtel črepinjo. Vonj oljnih vejic je padal in legal nizko nad razpenjeno vodo, ki ga je iz hladne rezkosti metala nazaj.
"Ponovi!" je kričnil mlinar, "ponovi otrok!"

Toda stric Felice ni vedel, kaj naj ponovi, in se je trudoma smešil mlinarju v lice.
"Ponovi," je zavpil mlinar v drugo in besno dvignil črepinjo. Tokrat je bilo čuti presunljiv glas čisto blizu. Močna deklška roka je potegnila Feliksa raz streho k sebi. Srdito mu je sne-

Ernest Bevin, angleški zunanji minister, zapušča bolnišnico v Londonu tik pred konferenco zapadnih sil. Poleg njega stoji njegova žena, ob strani pa strežnica in zdravnik.

RUMMAGE SALE

Pilsen Club House
1920 S. Ashland
May 23-24
from 9:00 am to 8:00 pm.
NEW and USED
MERCHANDISE

"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in
Prosvetno matice. Pisan v slovenskem
in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1,75 za pol,
\$1 za četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
Proletarec
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

For Your Vacation, Welcome to Christiana Lodge

SLOVENIAN RESORT
The Hotel has 30 rooms with connecting showers. There are 17 cottages each with private shower. Central dining room with American Slovenian cooking. All Sports—private beach boating and fishing. Cater to overnight guests. Only 110 miles from Chicago, and 9 miles from Elkhart, Ind. Located on U.S. 112.—Write for folder.

Christiana Lodge

DOMINIK KRASOVEC
Phone 9126 F5
P. O. Edwardsburg, Michigan

POZIV naročnikom lista Prosveta

Uljudno apeliramo na vse naše naročnike lista Prosvete, dnevnika in tednika sredine izdaje, ter The Voice of Youth, da VSELEJ TAKOJ lo se preselite, naznanite upravitelju lista in nam pošljete vaš star in novi naslov, prvič zato, da naročnik dobi točno svoj list in drugič, da nam ni treba plačati 2 cenil KAZNI pošti za vsak tak zanemarjen slučaj. Pismo naša vam da brezplačno kartico Form št. 22-8 ako ga vprašate, isto izpolnite in jo pošljite upravi listu.
Prosimo, upoštevajte ta poziv, tem pomagajte upravi za boljše poslugo dostavljanja Prosvete.
PHILIP GODINA, upravitelj

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolje v to službo.
Naši nastavljeni lokalni in teritorialni zastopniki za določene okraje so:
Louis Barborich, za Milwaukee, Wis. in okolico.
Anton Jankovitch, za Cleveland, Ohio in okolico.
Frank Klun iz Chisholma, Minn. za Chisholm in okolico.
Frank Cvetan iz Tire Hill, Pa. za vse srednje-vzhodne Penne.
Anton Zornik iz Herminie, Pa. za vse zapadne Pennsylvanije.
Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svojo naročnino direktno listu
PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago Ill.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave.

CENE LISTU SO:

Za Združ. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolico je.....\$9.50
1 tednik in..... 6.80	1 tednik in..... 8.30
2 tednika in..... 5.60	2 tednika in..... 7.10
3 tednike in..... 4.40	3 tednike in..... 5.90
4 tednike in..... 3.20	4 tednike in..... 4.70
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja all Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lasnina.
Prištetni se sme le one člane iz družine, ki to dovolijo in ki živé ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov
Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištetni, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum, za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois
Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....
1) Ime..... Čl. društva št.....
Naslov.....
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
2)..... Čl. društva št.....
3)..... Čl. društva št.....
4)..... Čl. društva št.....
5)..... Čl. društva št.....
Mesto..... Država.....
Nov naročnik..... Star naročnik.....
Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

OTROCI SOLNCA

Spisal Ivan Pregelj

(Nadaljevanje)

"Skromne so, preskromne," je govoril učitelj, "a ker tako želite, gospodična, izvolite! Toda razočarani boste."

"Ah, kaj," je rekla, "le nič preveč skromnosti. Bom videla, no, ali se morda samo hvalite. Verujte mi, rastline jaz poznam. Tako na primer, bom takoj vedela, ali je Vaša zbirka popolna. Ali imate na primer majaron?"

"Gospodična, na to niti mislil nisem."
"Pa peteršilj?"
"Kuhinjskega sploh nimam nič, a bom še danes, še danes —"

Vedel je Slavico v belo šolsko sobico, ki mu je služila za učne namene. Stopila je med karte in zemljevide, med slike živali in človeškega anatomičnega telesa, med omare z živalmi, kackami v posodah in hrošču v predalčkih. Živahnjo je obletela vsa sobo in vzkliknila:
"Ampak, to je lepo tukaj! Kaj vse imate! To je pravi muzej."
"Samo skromen šolski kabin-

et," se je učitelj nasmehnil. "A veseli me, da Vam ugaja. Trudim se, da bi zbirko izpopolnil, a to gre počasi in pokvari se veliko. Na primer, glejte tam, tista električna priprava noče nikakor več delovati, pa se ukvarjam in iščem hibe —"

"Kaj, tudi z elektriko se bavitte?"
"Samo malo, gospodična, toliko, da morem razložiti v nadaljevalni šoli."
"Ali imate tak stroj, ki elektrizira?"
"Saj prav to je, tista-le okrogla steklena plošča tam. Žal, da ne deluje," je vzdihnil.
"Skoda," je vzkliknila deklica. "Sicer bi me morali elektrizirati."
Zagrebala je z rokami v drobne rdeče knjižice in vprašala:
"Kaj pa to? Vaši spisi?"
"Moji osebni zapiski, tako rekoč moj dnevnik. Dovolite."
"Ne, ne dam. Moram videti, kaj pišete,"

Zardel je:

"Ampak, gospodična, prosim, sram me je!"
Deklica je hitela listati in govorila:
"Šestnajstega aprila. Velika sobota. Procesija. Silno ginjen. Govoril z Glorioso. Pisal pozno v noč o herbariziranju. Šestega majnika. Pri Rebrniku. Gloriosa, Gloriosa, Gloriosa.

Veselo se je zasmejala deklica. "Pa zakaj niste še tistega zapisali, da ste bili tisto noč pijani in ste podoknice peli?"
Zardel je in je jecljal:
"Gospodična, do smrti si bom očital."

"Čemu," se je nasmejala Slavica, "nisem takšna kot naša Helena. Meni ponočnjaki celo prijaajo. Še sama bi rada — Seveda v trgu ni moči, ampak v mestu, na Dunaju recimo, kjer človeka nihče ne pozna."

Sivec je dvignil ves srečen obraz in rekel:
"Kako me je to veselo iznenadilo! Ne morem Vam dopovedati."
Deklica se je navidezno zresnila in vprašala:
"Kaj pa je tajnost Vaše Gloriose?"
Zardel je:

TISKARNA S. N. P. J.

sprejema vsa v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiška vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE
CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. LAWDALE AVE. - CHICAGO 23, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 2-4904